

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	LM 4061, LM 4161, LLM 4261 A 19. század második felének magyar irodalma (2016-2017)						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente egyetemi docens						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente, Dr. Berki Tímea, Dr. Zabán Márta						
2.4 Tanulmányi év	MA2 MB 2	2.5 Félév	2	2.6. Az értékelés módja	Vizsga	2.7 A tantárgy típusa	Kö, A

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	6/5	melyből: 3.2 előadás	3	3.3 szeminárium/labor	3 (B: 2)
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	9	melyből: 3.5 előadás	6	3.6 szeminárium/labor	3 (B: 2)
3.7 Egyéni munka össz-óraszama					
3.8 A félév össz-óraszama	126				
3.9 Kreditszám	5 (mono- és B szakon: 6)				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

5.1 A tantárgy általános célkitűzése	Ismert, bevett és a hallgatók számára teljességgel ismeretlen, kánonbővítő céllal beemelt alapszövegek értelmező feldolgozása és az így nyert nézőpontok, fogalomrendszerek, illetve interpretációs technikák alkalmazása kijelölt klasszikus magyar irodalmi és velük összefüggő világirodalmi művek összehasonlító vizsgálatában.
5.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	A tantárgy részletes alapozó bevezetés a klasszikus magyar irodalomba, alaptárgyként heti háromórás előadás (és ugyanekkora szeminárium) formájában problémacentrikusan járja körül a 19. század második felének magyar irodalmát európai kulturális és irodalmi kontextusban, külön sorozatot szentelve a modernizáció és az irodalom lehetséges történeti összefüggéseinek és különleges hangsúlyt fektetve a hasonló időszakot értelmező európai irodalomtörténeti eredményekre.

6. A tantárgy tartalma

6.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés a 19. század „második felének” „magyar” „irodalmába”. Mitől és hogyan korszak a 19. század második fele az irodalomban? A korszak forrástípusai, korszakhatárai, az irodalomtörténet és a korszakkal foglalkozó más historiográfiai ágazatok lehetséges viszonya. Az irodalom nemzetfogalmi: az irodalmi nemzetfogalmak szerepe a korabeli magyar nemzetépítési törekvésekben. Hogyan, miért és mikor lehet / érdemes világirodalmi kontextusban érteni a korszak magyar irodalmát?	Problémafelvetés és a irodalomolvasó hallgatók érintettségének kiderítése Fogalom-tisztázó magyarázat és a fogalmak, elméleti koncepciók demonstratív olvasástechnikai alkalmazása.	
2. Az irodalom társadalomtörténeti értelemben vett modernizációja: az irodalmi szakmák / hivatások / foglalkozások létrejötte. A modern magyar irodalmi értelmiség létrejötte és legfontosabb ideológiai európai irodalmi környezetben	Jelenségek és klasszikus magyar irodalmi szövegek összefüggéseinek értelmezése.	
3. A társadalomtörténeti értelemben vett specializált modern tudományok kialakulása és az irodalmi mező szakosodása: a szépirodalom és az irodalmi metabeszéd elválása. Az irodalmi metabeszéd specializált formáinak létrejötte: az irodalmi kritika mint műfaj önállósulása és változatainak kialakulása, a narratív irodalomtörténet kezdetei, a magyartanári szerep kialakulása és tartalma. Az irodalmi szakosodás formáiról való viták: a szaknyelv kimunkálásának dilemmái.	Idem	
4. Az irodalmi kultuszképződés századközépi mechanizmusai. Az irodalmi megőrzés új politikája és a modern, nyilvános múzeumok létrejötte. Az irodalmi emlékezet és a modernség új vizuális fordulata: a panteonizáció, a muzealizáció és az irodalmi kultuszok vizualitása.	Idem	

5. A modern dilettantizmus kialakulásának mechanizmusai a magyar irodalomban: az amatőr és a dilettáns fogalmainak szerepváltása és a dilettantizmus értékelő képzetté válása a 19. század közepének jelentős irodalmi eszmecseréiben. A dilettantizmus és irodalmi profizmus új megkülönböztetésének szerepe az irodalmi modernizációban.	Idem	
6. A világ első összehasonlító irodalomtudományi lapja, az Összehasonlító Irodalomtörténelmi Lapok / Acta Comparationis litterarum Universarum. Nemzeti és nemzetközi kontextusok egy fórum működésének megértéséhez	Idem	
7. Kisajátított korszak? A újrafeltalált középkor változatai a 19. századi magyar és világirodalomban. Az „újrahasznosított” középkor mint a magyar és európai epika sikerének egyik mozgatórugója	Idem	
8. A modernitás irodalmi diskurzusai és a szöveggé írt város: metropolisz-narratívák a 19. század végének magyar és közép-európai irodalmi diskurzusában. Elhagyatottság, vidékiség: a kisváros mögöttes tere az irodalomban és a modern provincializmus képzetének feltűnése.	Idem	
9. Az új népiesség és az antimodernizmus kulturális toposzai. Az új népiesség változatai, az irodalmi regionalizmus változatai és az irodalom által forgalmazott Erdély-képek. A primitív mint modern: a népi primitivitás képe, a primitivizmus művészeti irányzata és a modernizáció hagyománybontó elképzelései az új népiesség egyik vonulatában.	Idem	
10. A modernista szubjektum néhány új elbeszélési stratégiája a prózában, a lírában és a drámában: az én szóródása és a nárcizmus poétikai következményei. A bohémság és a dandyizmus mint társadalmi jelenségek és irodalmi alakváltozataik Mikszáth, Ignótus, Asbóth, Tolnai és mások szövegeiben. A szubjektum elbeszélése és a novellaciklus mint poétikai képződmény	Idem	
11. A betegség mint az irodalmi modernség értelmező metaforája. A kórok szerepe a nyugati és magyar naturalista poétikai elképzelésekben. Ajzószeretek, kábítószeretek és poétikai stratégia: az érzékelés modern poétikái. Nevrozusság, hisztéria, örület, bolondság: a normalitás és az örület társadalomtörténeti reprezentációi és irodalmi újraírásai Thury, Mikszáth, Lovik, Csáth és mások műveiben. Hisztérikus testek: a test modernista poétikái a magyar irodalomban.	Idem	
12. Művészetképek és művészetértelmezések a 19. század utolsó időszakának magyar irodalmában. Az antikvitas mint sajátos kulturális tradíció instrumentalizálása a magyar irodalmi modernségben.	Idem	
13. A magyar színházi élet alakulása a 19. század második felében, különös tekintettel a Kolozsvári Színház működésére	Idem	
14. A „fiatal írók” irodalma és az irodalmi lázadás önértelmező elbeszélései a századforduló irodalmában. Az új irodalmi csoportosulások és a korszakváltás vélelmezése: <i>A Hét</i> és a <i>Nyugat</i> indulása.	Idem	

Kötelező szépirodalmi munkák

Ady Endre: *A duk-duk affér, A duk-duk afférhoz. Válasz A Holnapnak* (1908), *Párizsi levél* (1909), *Le femme fatale* (1909)

Ambrus Zoltán: *Asszonyok vallomásai* (1905), *A tóparti gyilkosság*

Arany János: *A rab gólya, Álom-való, A dalnok búja, Visszatekintés, Dante, A vándor cipő, Sejtelem, Évnakra, Ősszel, Vojtina-levelek, A sárkány, Gondolatok a békekongresszus felől, Letésem a lantot, Kertben, Évek, ti még jövendő évek, Fiamnak, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Ágnes asszony, Szondi két apródja, V. László, Rozgonyiné, Török Bálint, Szibinyáni Jank, Szondi két apródja, A hamis tanú, Ágnes asszony, Széchenyi emlékezete, Honann és hová?, A lepke, Vásárban, Hídavatás, Az üneprontók, Tetemrehívás, A képmutogató, Kozmopolita költészet, A tamburás öregúr, Kertben, Vörös Rébék, Naturam furca expellas..., Honnan és hová, A tölgyek alatt, Éjjéli párbaj, Lejtőn, Magányban, Rendületlenül, Az üneprontók, Tengeri-hántás, Epilógus*
A nagyidai cigányok, Keveháza, a Toldi-trilógia darabjai, Bolond Istók

Naiv eposzunk, Irányok

Arany László: *A délibábok hőse*

Asbóth János: [*Álmok álmodója*](#)

Bródy Sándor: *A nap lovagja*

Cholnoky László: *Prikk mennyei útja*

Czóbel Minka: *Eunoia*

Csáth Géza: *A varázsló kertje, Találkoztam anyámmal*

Csiky Gergely: *Gombos úr válópöre*

Gozsdu Elek: *Spleen*

Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája, [A tárcaelbeszélésekről](#)*

Heltai Jenő: *De profundis, Tőzsde-dal*

Ignotus Hugó: *Kelet népe, [A Slemil keservei](#)*

Jókai Mór: öt összefüggő, irodalomszemléleti természetű publicisztikai szöveg ismerete az 1860-es évekből

Egy ember, aki mindent tud vagy Politikai divatok

Justh Zsigmond: *Művész-szerelem*

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei*

Kiss József: *De profundis, Influenza*

Komjáthy Jenő: *Schopenhauer*

Lovik Károly: *A gyilkos, Árnyéktánc*

Meltzl Hugó / Hugo von Meltzl: *A kritikai irodalomtörténet fogalmáról*

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Mikszáth Kálmán: *A jó palócok, A Noszty fiú esete Tóth Marival*

Petelei István: [*Klasszi*](#), *Parasztiségyen*

Reviczky Gyula: <i>Arany Jánosnak, Don Juan a másvilágon</i> Thury Zoltán: <i>A sztrájk</i> Tömörkény István: <i>Postavárás</i> Vajda János: <i>A kárhozat helyén, Húsz év múlva, Harminc év után, A virrasztók, Luzitán dal, De profundis, Memento mori, Köröndnél, Vasúton</i> Kötelező szakirodalmi munkák: Dávidházi Péter, “Harmadnap”. Arany János és a feltámadás költészete, <i>Holmi</i> 2011/6, 708-728. Hites Sándor, A pénz mint papír és írás: Jókai esete a bankjegyekkel 1848-ban = “Író leszek, semmi más...” Irodalmi élet, irodalmiság és öntükröző eljárások a Jókai-szövegekben, szerk. Hansági Ágnes és Hermann Zoltán, Balatonfüred 2015, 63-81. T. Szabó Levente, Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában, L’Harmattan, Budapest, 2007. (Ligatura Könyvek 3.) (kötelező a könyv második, illetve egy tetszőlegesen választható fejezete) <i>Magyar irodalom</i>, szerk. Gintli Tibor, Akadémiai Kiadó, 2010. (kötelező egy, szabadon, a hallgató érdeklődésének és tájékozódásának megfelelően választható fejezet a kézikönyvnek a 19. század második felét tárgyaló, Szilágyi Márton és Vaderna Gábor által írt részéből) Szegedy-Maszák Mihály, Világirodalmi távlat megteremtése. 1908. Megjelenik a Nyugat folyóirat első száma = A magyar irodalom története 1800-tól 1919-ig, szerk. Szegedy-Maszák Mihály — Veres András, Gondolat, Bp., 2007.		
6.2 Szeminárium ELSŐ SZEMINÁRIUMI CSOPORT [MAGYAR–ANGOL]: 1. Bevezetés a “19. század” “második felének” “magyar” “irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak. Mitől modern a modern magyar irodalom? 2. Poétikai megoldások Arany János költészetében: <i>Keveháza, Álom-való, A dalnok bűje, Visszatekintés, Dante, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Honnan és hová, A tölgyek alatt, Az ünneprontók</i>	Didaktikai módszerek	Megjegyzések

3. Irodalmi rendszer és testkánon: Arany János: A nagyidai cigányok, Alkalmatosságra írott versek (Disznótoros versek)

Milbacher Róbert, „Rólad a mese meztlábos cigány múzsaleány!” (Második közelítés A nagyidai cigányokhoz), ItK 1997/3–4., 347–383. (új változata: Milbacher Róbert: „...földben állasz mély gyököddel...” A magyar irodalmi népiesség genezisének akkulturációs metódusa és pórias hagyományának vázlata. Osiris Kiadó, 2000.)

4. A Kazinczy-émlékünnepség

Akadémiai emlékkönyv a Kazinczy Ferenc születése évszázados ünnepéről, Pest, 1859.

– a Vasárnapi Újságnak és a Kolozsvári Közlönynek az ünnepségekre vonatkozó szövegei és képei

[Dávidházi Péter, “Isten másodszülöttje”. A magyar Shakespeare-kultusz természetrajza, Budapest, Gondolat, 1989, 1–27. \(ajánlott: 318–330.\)](#)

5. Az első nemzetközi összehasonlító irodalomtudományi folyóirat

Az *Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok* (később: *Acta Comparationis Litterarum Universarum*) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

6. Művészet-értelmezések a modernségben

Asbóth János: *Álmok álmodója*

Tolsztoj: *Kreutzer-szonáta*

7. Módszertani szeminárium: szemináriumi dolgozatok előzetes bemutatása és megbeszélése

Minden szemináriumi csoport bemutatja a projekt munka állását, a majdani dolgozat tervezetét, logikáját, válaszol a csoport részéről felmerülő kérdésekre.

8. Ironikus prózapoétikai megoldások Jókainál világirodalmi olvasatban

Jókai Mór: *Egy ember, aki mindent tud*

Gustave Flaubert: *Bouvard és Pécuchet* (eredetileg

magyarul: <i>Két újkori Don Quijote</i>, 1882.) 9. Hatalom és érzelem Mikszáth Kálmán <i>A Noszty fiú esete Tóth Marival</i> című regényében 10. Történetek a karrierről és a hivatásról Arany László: <i>A délibábok hőse</i> Bródy Sándor: <i>A nap lovagja</i> 11. Szerepjáték, felbomló személyiség: Cholnoky László, <i>Prikk mennyei útja</i> 12. Csáth Géza indulása: <i>A varázsló kertje</i> című kötet 13. Kolozsvár színházi élete az 1870-es években 14. Lapkultúra és irodalmi kánon : <i>A Hét</i> és <i>A Nyugat</i> indulása (a folyóiratok első három lapszámának alapos ismerete kötelező)		
MÁSODIK SZEMINÁRIUMI CSOPORT [MAGYAR–VEGYES (német, olasz, finn, orosz, japán, olasz stb.): 1. Bevezetés a „19. század” „második felének” „magyar” „irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak 2. Arany János költészetének poétikai megoldásai <i>Rákócziné, A walesi bárdok, Ágnes asszony, Szondi két apródja, V. László, Rozgonyiné, Török Bálint, Szibinyáni Jank, Szondi két apródja, Hídavatás, Az üneprontók, Tetemrehívás, Szőke Panni, Varró lányok</i> 3. A groteszk Aranyánál világirodalmi távlatban Arany János: <i>Bolond Istók</i> Gogol: <i>Az orr</i> 4. A többszólamúság a 19. század közepének magyar prózájában világirodalmi környezetben Kemény Zsigmond: <i>A szív örvényei</i> Dosztojevszkij: <i>A hasonmás. Pétervári történet</i> 5. A kulturális emlékezet politikája és a századközepi vizuális fordulat		

Akadémiai emlékkönyv a Kazinczy Ferenc születése évszázados ünnepéről, Pest, 1859.

– a Vasárnapi Újságnak és a Kolozsvári Közlönynek az ünnepségekre vonatkozó szövegei és képei

[Dávidházi Péter, “Isten másodszülöttje”. A magyar Shakespeare-kultusz természetrajza, Budapest, Gondolat, 1989, 1–27. \(ajánlott: 318–330.\)](#)

7. A szemináriumi projektfeladatok bemutatása, közös megbeszélése

Minden szemináriumi csoport bemutatja a projektmunka állását, a majdani dolgozat tervezetét, logikáját, válaszol a csoport részéről felmerülő kérdésekre.

8. Az első nemzetközi összehasonlító irodalomtudományi lap

Az *Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok* (később: *Acta Comparationis Litterarum Universarum*) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

9. A nyomolvasás mint kulturális metafora a 19. század végén

Ambrus Zoltán: *A gyanú*
Tóparti gyilkosság

10. Művészabrázolások a századvégen

Justh Zsigmond: *Művész-szerelem*

11. **Lovik Károly:** *Rut, a szabó, Kísértetek, A csodálatos hajó, Árnyéktánc, Ödön, A gyűlölet*

12. Örület és modern prózapoétika

Kosztolányi Dezső : a *Bolondok* című kötet anyaga

E. A . Poe : *Dr. Kátrány és Toll professzor módszere*

13. A kolozsvári színházi élet az 1870-es években

14. Lapkultúra és irodalmi kánon : A Hét és A Nyugat indulása

(három lapszám alapos ismerete kötelező az első évfolyam anyagából mindkét lap esetében)

7. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
7.4 Előadás kombinált vizsgája (60 perces írásbeli + szóbeli három, az előadás anyagához és irodalomjegyzékéhez, illetve egy, a szemináriumhoz kapcsolódó tétellel)	L. alább	L. alább	A jegy 2/3-a
7.5 Szeminárium	Alapos, szakszerű, kreatív munka, komplex csoportmunkába való beilleszkedés és kezdeményező szerep		A jegy 1/3-a
7.6 Minimális követelmények			
A félévi vizsga az előadás és a szeminárium szövegeinek ismeretét, és az ezekre a szövegekre alapozott szövegértési képességeket és készségeket kívánja felmérni. A tárgy vizsgája három részvizsgából tevődik össze: 1. A <i>szemináriumi minősítést</i> a félévi szemináriumi munka és a szemináriumi dolgozat középátlánya adja. Ha ez eléri az öt pontot, akkor írásbeli és szóbeli vizsgával folytatódik a féléves vizsga. A szemináriumi dolgozatok elbírálási kritériumai: innovatív gondolatmenet, önálló, értelmező jellegű szövegkezelés, filológiai alaposság és pontosság. A szemináriumi jegyet a hallgatók az utolsó szemináriumot követően egyéni konzultáción beszélnek át a tanárral. 2. <i>írásbeli (l. a letölthető tételmintáknál)</i> (a végső jegy 1/3-a) 3. ezt még a teszt napján <i>szóbeli</i> követi egy tétellel a szemináriumból, hárommal az előadásból és az előadáshoz kapcsolódó irodalomjegyzékből (Ez a végső jegy 1/3-át adja.) A pótvizsgák írás- és szóbelijére bárki beléphet, de a szemináriumi jegy hiányában nem számolható végleges jegy mindaddig, amíg a hallgató nem szerzi meg az átmenő szemináriumi minősítést. A részjegyek még egy évig érvényesek. A szemináriumi dolgozat a 2016-2017-os egyetemi évben a T. Szabó Levente által oktatott két szemináriumi csoportban ún. projektfeladat formájában készül: az első héten a hallgatók négyes-ötös csoportokat alakítanak, kutatási feladatok közül választhatnak, majd a második héten kötelező konzultáción beszélnek át a csoportokban készítendő szemináriumi dolgozat céljait, elvi és gyakorlati kérdéseit. A második héttől kezdődően a csoportok közös online (blog)felületet vagy facebook-csoportot hoznak létre, s hetente kb. egy oldalnyi, nyilvános, az évfolyam által is olvasható bejegyzésben jelzik a szakmai projekt állapotát. A csoportok a félév 7. hetének szemináriumán nyilvánosan mutatják be és vitatják meg a részeredményeket: kitűnő bemutató esetén a végső vizsgajegyhez hozzáadott, megelőlegezett bónuszpont jár. A szemináriumi projektdolgozatok a <i>mindenki egyért – egy mindenkiért</i> elv alapján kerülnek elbírálásra: tehát a csoport minden tagja azonos jegyet kap (kivéve akkor, ha valamelyikük bizonyíthatóan másként teljesített, mint a többiek). A projektfeladat célja, hogy a hallgatók egymástól is tanulva, egymást kiegészítve, kompetitív, de ugyanakkor barátságos környezetben, folyamatos munkával sajátítsák el az irodalomtörténet művelésének alapvető képességeit. A szemináriumi dolgozatok leadási határideje: május 30, 18 óra (kizárólag elektronikusan, a projektfeladatok online felületére feltöltve). A dolgozatok terjedelme projektfeladatok esetén 15 oldal (kb. 30 000 karakter szóközzel). Két szeminárium mulasztható. A részképzést, a fegyelmi ügyeket az érvényben levő egyetemi rendelkezések szerint kezeljük.			

